

В І Д Г У К

на дисертаційну роботу ПЕРФІЛЬЄВА Олександра Вячеславовича «Денервація дуговідросткових суглобів поперекового відділу хребта в лікуванні синдрому спондилоартралгії під ендоскопічним контролем» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що синдром спондилоартралгії є однією з найбільш поширених причин больового синдрому у пацієнтів з дегенеративними захворюваннями хребта. Ця патологія може бути причиною тимчасової та навіть стійкої непрацездатності, погіршує якість життя хворих, що має як суто медичну, так і соціальну та економічну значущість. У випадках стійкого больового синдрому застосування консервативних методик може не забезпечувати стабільного покращення стану хворих, що ставить питання про можливість хірургічного лікування. Одним з ефективних та розповсюджених варіантів лікування синдрому спондилоартралгії на теперішній час є денервація дуговідросткових суглобів, яку почали виконувати з початку 70-х років ХХ сторіччя. Сучасні технології дозволяють виконувати її у малоінвазивному варіанті під ендоскопічним контролем. Але проблемними моментами втручання є можливість рецидивів спондилоартралгії, які пояснюються, зокрема, неповною денервацією, реінервацією та формуванням невриноном. Це робить актуальним попередження даних явищ, що може бути досягнуто, зокрема, за рахунок дослідження та урахування при здійсненні оперативних втручань варіабельності топографо-анатомічного розташування нервових структур з метою запобігання неповної денервації; оптимізації визначення показань до даного виду втручань та планування операційних доступів; розробки більш ефективних способів невротомії цільових нервів під ендоскопічним контролем, що сприяло би попередженню реінервації у зонах втручання. Аналіз сучасних наукових тенденцій та літературних джерел свідчить, що ці питання залишаються остаточно не вирішеними. Тому виконання даного дисертаційного дослідження, у якому саме і вивчаються названі вище наукові завдання, є актуальним, важливим з наукової та

практичної точки зору, а рішення поставлених завдань здатне підвищити ефективність малоінвазивного хірургічного лікування пацієнтів із синдромом спондилоартралгії дуговідросткових суглобів поперекового відділу хребта.

Дисертація пов'язана з планом науково-дослідних робіт ДУ «Інститут патології хребта та суглобів імені професора М.І. Ситенка Національної академії медичних наук України». Вона є фрагментом науково-дослідної роботи «Вивчити структурно-функціональні зміни у хребтових рухових сегментах після їх стабілізації динамічними та ригідними імплантатами у хворих з поперековим остеохондрозом», шифр теми ЦФ.2016.3.НАМНУ, держреєстрація № 0116U001087.

Структура дисертації. Дисертація написана за класичною схемою, складається зі вступу, 6 розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 186 посилань, 49 з яких – кирилицею, 137 – латиницею, та додатків. Робота викладена на 186 сторінках (включаючи додатки), ілюстрована 19 таблицями, 56 рисунками.

Перший та другий розділи включають відповідно аналітичний огляд літератури та дані про матеріал і застосовані методи дослідження. Чотири наступні розділи містять дані про власні дослідження.

У третьому розділі в результаті проведеного анатомо-топографічного дослідження здобувачем виявлено окремі кісткові орієнтири та відповідні координати розташування медіальних гілочок задніх гілок спинномозкових нервів у поперековому відділі хребта, що дало змогу визначити «трикутник медіальних гілочок» задніх гілок спинномозкових нервів як зону розміщення цих анатомічних структур, а також встановити анатомічні варіації їх розташування. Визначено діаметр медіальних гілочок задніх гілок спинномозкових нервів (від 430 до 740 мкм), що, зокрема, показало, що медіальна гілочка доступна для візуального контролю без допоміжного збільшення зображення в місці відділення від задньої гілки.

У наступному розділі представлено матеріал щодо променевих методів дослідження. Показано місце та значення у обстеженні рентгенологічного методу та МРТ, наведено якісні клінічні приклади.

У розділі 5 йдеться про власні розробки здобувача щодо удосконалення способу денервації поперекових дуговідросткових суглобів під ендоскопічним контролем. Описано зміст розроблених удосконалень, на які, як видно з дисертації, отримано патент України.

Шостий розділ включає аналіз результатів власних спостережень та порівняння матеріалів лікування пацієнтів основної групи (25 осіб, при обстеженні та лікуванні яких застосовано авторські розробки) та групи порівняння (контрольної), пацієнти з якої лікувалися на протязі 2001-2006 рр. (ретроспективне дослідження). Отримані дані свідчать про можливість покращення результатів лікування за рахунок впровадження розроблених пропозицій.

Отримані результати сформульовані у висновках наприкінці роботи.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація логічно структурована, за об'ємом та структурою відповідає існуючим вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

При виконанні дисертаційної роботи здобувачем застосовано сучасні та об'єктивні методи дослідження: клінічний, магнітно-резонансна томографія, експериментальні анатомо-топографічні дослідження, рентгенологічний, електрофізіологічний та статистичний методи.

Обґрунтованість і достовірність результатів експериментальної частини досліджень (анатомо-топографічного дослідження на трупах) обумовлені чітким додержанням методики препарування та протоколювання результатів дослідження. Виконувалися усі вимоги біоетики.

Частина роботи щодо застосування променевих та електрофізіологічних методів дослідження виконувалась за відомими визнаними методиками на

апаратури, що проходила належний метричний контроль. Наведено якісні клінічні приклади, які підтверджують коректність застосованих методик.

Наведені у клінічній частині роботи дані базуються на матеріалах медичної документації (історії хвороби пацієнтів, відомі анкети для опитування та ін.), тому підстав для сумнівів у їх достовірності не виникає. Чітко визначено критерії включення до дослідження, методики обстеження, зрозуміло описано дизайн дослідження. Відомості про впровадження авторських розробок підтверджено актами впровадження.

При оцінці результатів обстеження та порівнянні значущості виявлених розбіжностей застосовано адекватні методи параметричної та непараметричної статистики. Належне застосування статистичного методу сприяло забезпеченню надійності та достовірності отриманих результатів.

Таким чином, застосовані у дослідженні методи є сучасними, об'єктивними. Їх вибір обґрунтований завданнями і напрямком роботи. Проведено статистичну обробку отриманих результатів. Висновки відповідають поставленим завданням і змісту дослідження. Усе це дозволяє зробити висновок про обґрунтованість і достовірність отриманих даних і сформульованих на їх основі наукових положень та висновків.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в дисертації вперше на основі топографо-анатомічних досліджень встановлено варіабельність розташування поперекових медіальних гілочок задніх гілок спинномозкових нервів з урахуванням кісткових орієнтирів даної ділянки та макроскопічно вимірний діаметр суглобових нервових гілочок. Визначено «трикутник медіальних гілочок» задніх гілок спинномозкових нервів як зону можливого розташування даних нервових структур, з урахуванням індивідуальних особливостей поперекового відділу хребта.

Уточнено дані щодо характеру електроміографічних змін у поперекових паравертебральних м'язах після денервації дуговідросткових суглобів.

Доповнено дані щодо варіабельності анатомічного розташування нервових гілочок відносно кісткових орієнтирів поперекового відділу хребта,

що може виявлятися під час здійснення денервації дуговідросткових суглобів під ендоскопічним контролем при нормальній конфігурації хребта та у пацієнтів з супутніми деформаціями. Отримані дані обґрунтовують доцільність ендоскопічного контролю при виконанні даного типу втручань.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що здобувачем оптимізовано порядок і методику проведення лікувально-діагностичних блокад, що дозволило удосконалити та об'єктивізувати процес визначення показань до хірургічної денервації дуговідросткових суглобів, зменшити витрати на інші діагностичні маніпуляції.

Розроблено пристрій для механічної невротомії та спосіб денервації дуговідросткових суглобів, застосування яких дало змогу забезпечити повне переривання цільових нервів на необхідному протязі, зменшити ймовірність реіннервації у місці втручання, покращити результати лікування та якість життя пацієнтів, що і було метою даної дисертаційної роботи.

Встановлення анатомічної варіабельності та достатньо великої частоти виявлення атипового розташування медіальних гілочок задніх гілок спинномозкових нервів, окрім наукового, має також вагоме практичне значення, оскільки свідчить про обґрунтованість і доцільність застосування саме ендоскопічного контролю для покращення результатів лікування.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження викладені у 12 наукових працях, з них, зокрема, 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 патент України, 6 роботах у матеріалах з'їздів та наукових конференцій. У зазначених роботах відображені основні матеріали дослідження та його результати. Об'єм апробації та впровадження результатів дослідження, відомості про які наведені у дисертації, відповідає існуючим вимогам. Автореферат відображає основні положення дисертації.

Зауваження та дискусійні питання. Принципових зауважень щодо суті і змісту роботи немає. Окремі стилістичні та технічні помилки, які зустрічаються по тексту, не впливають на науково-практичне значення дослідження.

Є невелике зауваження дидактичного характеру. Оскільки метою роботи було «підвищити ефективність малоінвазивного хірургічного лікування ... », було б доцільним саме висновок про клінічну ефективність авторських розробок (у тексті він 6-й з 8) зробити заключним та включити до нього деякі кількісні показники, що підкреслило б факт досягнення мети дослідження.

У плані дискусії хотілося б почути від здобувача відповіді на такі питання:

1. Яким чином Ви визначали необхідний та достатній об'єм дослідження (зокрема, кількісний склад клінічних груп та топографо-анатомічних спостережень)?

2. Чи спостерігали Ви будь-які технічні складнощі при виконанні втручань за розробленою методикою? Якщо так, якими вони були і чи є шляхи їх запобігти?

Зазначені питання, як і наведене вище дидактичне зауваження, як видно з їх змісту, не є принциповими і не зменшують науково-практичне значення якісно виконаної дисертаційної роботи.

ВИСНОВОК

Дисертація ПЕРФІЛЬЄВА Олександра Вячеславовича «Денервація дуговідросткових суглобів поперекового відділу хребта в лікуванні синдрому спондилоартралгії під ендоскопічним контролем» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук є завершеною науковою працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі травматології та ортопедії, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання, що має також практичне значення – підвищення ефективності малоінвазивного хірургічного лікування пацієнтів із синдромом спондилоартралгії артрозу дуговідросткових суглобів поперекового відділу хребта шляхом удосконалення діагностики, обґрунтування та розробки методики невротомії медіальних гілочок задніх гілок спинномозкових нервів.

Дослідження виконано на актуальну тему на високому науковому рівні. Отримані результати є новими, обґрунтованими, достовірними, важливими як з наукової точки зору, так і для практики охорони здоров'я. Таким чином, робота відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження ...», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а її автор гідний присудження цього наукового ступеня.

Офіційний опонент

Директор науково-дослідного інституту
травматології та ортопедії Донецького
національного медичного університету МОЗ України
доктор медичних наук, професор

В.Г.Климовицький

Власноручний підпис *В.Г.Климовицький*
ПІДТВЕРДЖУЮ

« 23 » 10 20 17 р.

*Назімово зо
ради 27.10.17р.*